

การควบคุมภายในทางการบัญชีของสหกรณ์ร้านค้า

ที่มีสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร

นางสาวพัชนี อึ้งอร่าม

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาการบัญชี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2529

ISBN 947-566-807-9

013376

I16639145

AN INTERNAL ACCOUNTING CONTROL OF CONSUMER COOPERATIVES
WITH BRANCHES IN BANGKOK METROPOLITAN AREA

Miss. Patchanee Uengararm

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements

for the Degree of Master of Accountancy

Department of Accountancy

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การควบคุมภายในทางการบัญชีของสหกรณ์ร้านค้าที่มีสาขา
ในเขตกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวพัชณี อึ้งอร่าม

ภาควิชา

การบัญชี

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ลลิตา มหพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....
.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนรักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิไล วีระปรีโย)

..... กรรมการ
(อาจารย์ อนันต์ ชำนาญกิจ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ลลิตา มหพันธ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title   An Internal Accounting control of Consumer
Cooperative with Branches in Bangkok
Metropolitan Area

Name   Miss. Patchanee Uengararm

Thesis Advisor   Mrs. Lalida Mahaphant

Department   Accountancy

Academic year   1985

ABSTRACT

Consumer Cooperative with branches is a business concern that has a great number of transactions on sales and purchase of products. Assets and employees of Consumer Cooperatives are distributed in various branches. So an efficient system of internal accounting control is essential in order to safety maintain the assets, control the operation systematically and providing accurate financial data which would lead to more effective management. Besides, it can also help the executives to set good operation plan for the future.

A study was made on the principles and operation methods of Consumer Cooperatives, organization of Consumer Cooperative with branches, governmental rules and regulation relating to accounts of Consumer Cooperative, form of accounts and financial report, the work-flow of the accounting produres that are in use in Consumer Cooperatives including the system of internal accounting contral.

The data were derived from interviewing the cooperatives' workers and studying the existing govermental, reports on internal accounting control of Consumer Cooperatives. Evaluation was then

made on the efficiency of the existing internal accounting control which pointed to certain deficiency of the system in use. Suggestions were then made to improve on the deficiency of the internal accounting control which should become more effective and lead to more efficient management of Consumer Cooperatives.

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์ เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ประธานกรรมการรองศาสตราจารย์ วิไล วีระปรีย กรรมการ ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์อนันต์ ชำนาญกิจ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่ได้กรุณา รับเป็นกรรมการ และแนะนำการเก็บข้อมูล อาจารย์ลลิตา มหพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาในการศึกษา และแก้ไขข้อบกพร่อง ตรวจความเรียบร้อย วิทยานิพนธ์นี้ให้สมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการดำเนินการ ผู้จัดการใหญ่ ผู้จัดการสาขา หัวหน้าแผนกบัญชี และพนักงานของร้านสหกรณ์พระนคร จำกัด และร้านสหกรณ์กรุงเทพ จำกัด ผู้จัดการ และพนักงานของร้านสหกรณ์อื่น ๆ ที่มีได้กล่าวนาม ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลแก่ผู้เขียน เป็นอย่างดียิ่ง รวมทั้งเจ้าหน้าที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้เป็นกำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณพี่ น้อง และเพื่อน ๆ ที่มีได้กล่าวนาม ณ ที่นี้ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พัชนี อึ้งอร่าม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความสำคัญของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
วิธีการศึกษา	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	4
2. ประวัติการดำเนินงาน และการจัดองค์การของสหกรณ์ร้านค้า ...	5
ประวัติความเป็นมาของสหกรณ์	5
การกำเนิดของสหกรณ์ในประเทศไทย	6
หลักสหกรณ์สากล	8
ข้อ เปรียบ เทียบระหว่างสหกรณ์กับบริษัทจำกัด	9
วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า	11
การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า	11
การบริหารและการจัดการสหกรณ์ร้านค้า	13

	หน้า
การดำเนินงานของสหกรณ์ร้านค้า	16
เงินทุนของสหกรณ์	18
การจัดองค์การของสหกรณ์ร้านค้า	19
บทที่ 3. วิธีการบัญชีของสหกรณ์ร้านค้าที่มีสาขา	32
การจัดทำบัญชีของสหกรณ์ร้านค้าที่มีสาขา	32
ระเบียบข้อบังคับทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีของสหกรณ์ ร้านค้า	32
ลักษณะรายการของสหกรณ์ร้านค้า	40
เอกสารประกอบการลงบัญชี และสมุดบัญชีที่ใช้ในสหกรณ์ร้านค้า ..	44
วิธีการทางบัญชี	88
การซื้อสินค้า	88
การโอนสินค้า	106
การรับฝากขายสินค้า.....	109
การขายสินค้าเงินสด.....	113
ร้านค้าร่วม	121
การขายสินค้าเงินเชื่อ	124
รายได้และค่าใช้จ่าย.....	127
สมาชิก	133
การทำงานการเงิน	148
4. การควบคุมภายในทางการบัญชีของสหกรณ์ร้านค้าที่มีสาขา	157
ความหมายของการควบคุมภายในทางการบัญชี	157
วัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในทางการบัญชี	158
ลักษณะของการควบคุมภายในทางการบัญชี	159
ประเภทของการควบคุมภายใน	161
วิธีการประเมินผลของการควบคุมภายใน	162
การประเมินผลการควบคุมภายในของสหกรณ์ร้านค้า	164

บทที่	หน้า
ผลกระทบของข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นที่มีต่อรายการใน งบการเงิน	217
บทที่ ๕. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขการควบคุมภายในทางการบัญชีของ สหกรณ์ร้านค้าที่มีสาขา	266
บรรณานุกรม	306
ภาคผนวก	309
ประวัติผู้เขียน	318

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางแสดงข้อมูล เกี่ยวกับสหกรณ์ร้านค้าทั่วประเทศ และในกรุงเทพมหานคร	8
4.1 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องการซื้อขายสินค้า	171 ✓
4.2 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องการส่งคืนสินค้า	175 ✓
4.3 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องการโอนสินค้า	178 ✓
4.4 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องการรับฝากขาย	182 ✓
4.5 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องการขายสินค้า เงินสด	188
4.6 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องร้านค้าร่วม	192 ✓
4.7 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องการขายเชื่อ	197
4.8 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องรายได้ต่าง ๆ	201
4.9 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องการจ่ายเงิน สดสำรองและการเบิกขาด เศษ	205
4.10 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องสมาชิก	211
4.11 การประเมินผลการควบคุมภายในทางการบัญชี เรื่องทรัพย์สินถาวร	216
4.12 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นกับรายการใน งบการเงิน เรื่องการซื้อขายสินค้า	219 ✓
4.13 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นกับรายการ เงิน เรื่องการส่งคืนสินค้า	220 ✓
4.14 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นกับรายการ ในงบการเงิน เรื่องการโอนสินค้า	221 ✓
4.15 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นกับรายการ ในงบการเงิน เรื่องการรับฝากขาย	222 ✓
4.16 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นกับรายการ ในงบการเงิน เรื่องการขายสินค้า เงินสด	223

ตารางที่	หน้า
4.17 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นใน งบการเงิน เรื่องร้านค้าร่วม	224
4.18 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นใน งบการเงิน เรื่องการขายเชื่อ	225
4.19 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นใน งบการเงิน เรื่องรายได้ต่าง ๆ	226
4.20 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นใน งบการเงิน เรื่องการจ่ายเงินสดสำรองและการ เบิกชดเชย ...	227
4.21 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นใน งบการเงิน เรื่องสมาชิก	228
4.22 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นใน งบการเงิน เรื่องทรัพย์สินถาวร	229

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

รูปที่		หน้า
2.1	ลำดับการบริหารลหกรรม	15
2.2	แผนผังการจัดองค์การและการแบ่งงานในสหกรณ์ร้านค้า ที่มีสาขา	29
2.3	แผนผังการจัดองค์การและการแบ่งงานในสาขา	30
2.4	แผนผังการแบ่งงานในฝ่ายบัญชีและการเงิน	31
3.1	ตัวอย่างทะเบียนคุมสินค้าตามวิธีคุมสินค้าเป็นหน่วย	34
3.2	ตัวอย่างสมุดทะเบียนรับสินค้า	36
3.3	ตัวอย่างทะเบียนคุมสินค้าตามจำนวนเงิน	37
3.4	รูปแบบใบขายสด	47
3.5	รูปแบบใบเสร็จรับเงิน	50
3.6	รูปแบบรายงานการรับเงินและนำส่งประจำวัน	51
3.7	รูปแบบใบสำคัญจ่าย	52
3.8	รูปแบบใบสรุปการจ่ายเช็คประจำวัน	53
3.9	รูปแบบใบเบิกเงิน	54
3.10	รูปแบบใบสรุปการจ่ายเงินสด	55
3.11	รูปแบบใบสั่งซื้อ	56
3.12	รูปแบบใบส่งคืน	57
3.13	รูปแบบใบสั่งฝากขาย	58
3.14	รูปแบบใบรับฝากขาย	59
3.15	รูปแบบรายงานการขายประจำวันของแผนกซูเปอร์มาเก็ต ..	60
3.16	รูปแบบรายงานการขายประจำวันของแผนกสรรหสินค้า	61
3.17	รูปแบบใบรายงานการขายประจำวัน	62

รูปที่	หน้า
3.18 รูปแบบรายงานรายได้	63
3.19 รูปแบบใบรับสมาชิกประจำวัน	64
3.20 รูปแบบใบสมัคร	65
3.21 รูปแบบใบสมาชิกลาออกประจำวัน	66
3.22 รูปแบบใบลาออก	67
3.23 รูปแบบใบจ่าย เงินปันผลและ เงิน เจลี่ยคืนประจำวัน	68
3.24 รูปแบบใบโอนสินค้า	69
3.25 รูปแบบใบส่งของ	70
3.26 รูปแบบใบโอนบัญชี	71
3.27 รูปแบบสมุด เงินสดรับ	72
3.28 รูปแบบสมุด เงินสดจ่าย	73
3.29 รูปแบบสมุดรายวันซื้อ	74
3.30 รูปแบบสมุดส่งคืนสินค้า	75
3.31 รูปแบบสมุดโอนสินค้า	76
3.32 รูปแบบสมุดรายวันทั่วไป	77
3.33 รูปแบบสมุดแยกประเภททั่วไป	78
3.34 รูปแบบทะเบียนซื้อสินค้า	79
3.35 รูปแบบทะเบียนรับฝากขาย	80
3.36 รูปแบบทะเบียนเช็ค	81
3.37 รูปแบบสมุดแยกประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย	82
3.38 รูปแบบทะเบียนขาย	83
3.39 รูปแบบบัตรสินค้า	84
3.40 รูปแบบทะเบียนคุมสินค้าตามจำนวนเงิน	85
3.41 รูปแบบทะเบียนสมาชิก	86
3.42 รูปแบบทะเบียนทรัพย์สินถาวร	87
3.43 ผังแสดงการซื้อสินค้าของสำนักงานใหญ่	88

รูปที่	หน้า	
3.44	ผังแสดงการซื้อสินค้าของสาขา	93
3.45	ผังแสดงการบันทึกบัญชีซื้อและการจ่ายเงินชำระหนี้ค่าสินค้า	95
3.46	ผังแสดงการเตรียมเช็คและการจ่ายเช็คของแผนกการเงิน	98
3.47	ผังแสดงการส่งคืนสินค้าของสำนักงานใหญ่	100
3.48	ผังแสดงการบันทึกบัญชีจึงคืนสินค้าและการหักเงินค่าส่งคืนสินค้า	104
3.49	ผังแสดงการโอนสินค้าระหว่างฝ่ายคลังสินค้ากับสาขา	107
3.50	ผังแสดงการรับฝากขาย การส่งคืนสินค้าฝากขาย และการชำระเงิน ..	110
3.51	ผังแสดงการขายสินค้าเงินสดที่สาขา	114
3.52	ผังแสดงการบันทึกบัญชีขายสินค้าเงินสด	115
3.53	ผังแสดงรายการของร้านค้าร่วม	122
3.54	ผังแสดงการขายเชื่อ	125
3.55	ผังแสดงรายได้ของสาขา	128
3.56	ผังแสดงการจ่ายเงินสดสำรองของสาขา	131
3.57	ผังแสดงการรับสมาชิกของสาขา	135
3.58	ผังแสดงการลาออกจากสมาชิกของสาขา	137
3.59	ผังแสดงการบันทึกรายการของสมาชิกและทางจ่ายเงินปันผลและ เงินเฉลี่ยคืน	141
3.60	รูปแบบรายงานการเคลื่อนไหวสินค้าตามราคาขาย	144
5.1	รูปแบบใบสั่งซื้อ	271
5.2	รูปแบบใบส่งหลักฐาน	274
5.3	รูปแบบใบส่งฝากขาย	279
5.4	รูปแบบใบรับฝากขาย	280
5.5	รูปแบบทะเบียนรับฝากขาย	281
5.6	รูปแบบทะเบียนคุมสินค้าเป็นหน่วย	287
5.7	รูปแบบใบบันทึกสินค้าขาย	287
5.8	รูปแบบสมุดโอนเงินฝากธนาคาร	289

รูปที่		หน้า
5.9	รูปแบบใบรายงานขายของร้านค้าร่วม	291
5.10	รูปแบบใบเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน	300
5.11	รูปแบบทะเบียนสมาชิก	301
5.12	ทะเบียนคุณทรัพย์สิน	304

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย